

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM BRATISLAVA
ALOKOVANÉ PRACOVISKO PREŠOV

ROMA EDUCATION FUND - RÓMSKY VZDELÁVACÍ FOND

TEĽANA USTOHALOVÁ

EFEKTÍVNA KOMUNIKÁCIA - CESTA K ÚSPEŠNEJ ŠKOLSKEJ INTEGRÁCII

2008

**METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM BRATISLAVA
ALOKOVANÉ PRACOVISKO PREŠOV**

Mgr. TEŽANA USTOHALOVÁ

**EFEKTÍVNA KOMUNIKÁCIA – CESTA K ÚSPEŠNEJ
ŠKOLSKEJ INTEGRACII**

2008

Predhovor

Integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v podmienkach školy bežného typu je v súčasnosti čoraz viac diskutovaný problém medzi riaditeľmi základných a stredných škôl ale predovšetkým medzi učiteľmi, ktorí sú jej praktickými realizátormi. Do diskusie sa zapájajú aj odborníci z radov špeciálnych pedagógov, ktorí pôsobia v špeciálnych školách a základných školách zameraných na vzdelávanie žiakov s rôznym druhom postihnutia a v neposlednom rade sa pripájajú aj odborníci pôsobiaci v Pedagogicko-psychologických a Špeciálno-pedagogických poradniach či Detských integračných centrách.

Je veľmi zložitá sa orientovať v spleti množstva nariadení, usmernení, metodických pokynov a ďalších metodicko-informatívnych materiálov a ich priebežných legislatívnych zmien k danej problematike. Je však zložitá a nezodpovedné pristúpiť k integrácii bez tímovej kooperácie mnohých, ktorí sa na nej majú podieľať. Interpersonálna komunikácia je v tomto prípade medzi všetkými zainteresovanými nevyhnutná a kľúčovú úlohu v nej zohráva riadiaci pedagogický pracovník.

Preto sme sa sústredili na zhromaždenie dostupných materiálov týkajúcich sa integrácie žiakov a ich využitie ponúkame v procese medziľudskej komunikácie s cieľom doviest' integrujúce školy k vytvoreniu bezpečného a facilitujúceho prostredia pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Chceme vyjadriť naše poďakovanie PaedDr. Ivete Vlčkovej, ktorá nám poskytla spracovaný materiál, ktorý sme mohli využiť v našej príručke v časti príloh.

OBSAH

Predhovor	
Obsah	3
Úvod	4
1 Komunikácia v školskom manažmente	6
1.1 Základné funkcie v riadení	6
1.2 Druhy komunikácie	9
2 Legislatívny sprievodca školskou integráciou	12
2.1 Základná terminológia	12
2.2 Prehľad legislatívnych noriem k integrácii v základných a stredných školách	14
3 Komunikácia v školskom manažmente v prospech školskej integrácie	22
4 Koordinovaný postup pri integrácii v škole	27
4.1 Postup pri individuálnej integrácii žiakov v bežných triedach	28
4.2 Postup pri integrácii do špeciálnej triedy	30
Záver	34
Zoznam bibliografických odkazov	36
Prílohy	
A Odporúčania pre rodičov detí s poruchou čítania	38
B Pravidlá pre prácu so žiakmi s poruchami učenia	39
C Odporúčania pre učiteľov žiakov so ŠPU	40
D Najčastejšie používané skratky a odborná terminológia	41
E Návrh individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu	47

Úvod

V súlade s celosvetovým trendom sa aj náš edukačný systém významnou mierou podieľa na rozvoji integrovaného spôsobu výchovy a vzdelávania žiakov a študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v podmienkach bežných škôl a školských zariadení. Každoročne narastá počet jedincov, ktorí sú v súčasnom školskom systéme do určitej miery znevýhodnení z rôznych príčin. Je preto „...potrebné na školách venovať zvýšenú pozornosť uvedenej skutočnosti, pripraviť učiteľov, zabezpečiť funkčnosť realizačného tímu, a najmä vypracovať koncepciu práce s takýmito žiakmi.“ (Schwartzová, 2001, s. 3)

To nás viedlo k spracovaniu a k sprehľadneniu legislatívnych dokumentov pre potreby riadiacich pedagogických zamestnancov základných a stredných škôl. Zároveň poukazujeme na nevyhnutnosť hľadať vhodné komunikačné kanály v prospech efektívnej integrácie.

Cieľom tejto publikácie je prispieť k zodpovednému prístupu riadiacich pedagogických zamestnancov pri rozhodovaní o možnostiach výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v rámci bežných typov škôl pomocou efektívnej komunikácie, ponúknuť chronologický postup pri realizácii samotnej integrácie. V prvej časti poukazujeme na komunikáciu v školskom manažmente, ponúkame dostupnú legislatívu, ktorá je nevyhnutná pre realizáciu integračného procesu v škole. Tretia kapitola prakticky sprístupňuje oblasti komunikácie v prospech integrácie a v poslednej časti sa venujeme koordinovanému postupu pri integrácii v škole, sledujeme najdôležitejšie kroky pri individuálnej integrácii a pri zriaďovaní špeciálnych tried v základnej a strednej škole, uvádzame aj povinnosti riaditeľa školy. K získaniu ucelenejších informácií môžu poslúžiť aj jednotlivé prílohy.

A prečo sme dali do súvislosti efektívnu komunikáciu s integračným procesom v školskom prostredí? Komunikácia znamená aktívne počúvať, prejavíť záujem, informovať sa, argumentovať, hľadať riešenia, kompromisy. Ak to všetko

riadiaci pedagogický zamestnanec zvládne, potom aj proces integrácie môže prebiehať efektívne pre dobro a záujem všetkých zainteresovaných.

1 Komunikácia v školskom manažmente

Kvalita práce každého z nás závisí od mnohých faktorov. Jedným z nich je aj spôsob, akým dokážeme vzájomne komunikovať, vymieňať si skúsenosti, navzájom sa počúvať, vnímať aj nevy povedané. Covey (1996) hovorí, že kľúčom k účinnému jednaniu s ľuďmi je princíp: „Najprv sa snažte pochopiť, potom byť pochopený“. Schopnosť komunikovať patrí medzi základné kompetencie riadiacich pedagogických zamestnancov. Je to psychická vlastnosť osobnosti, ktorá je podmienkou úspešného vykonávania určitej komplexnej činnosti, akou je v našom prípade riadenie. (Turek, 2003).

„Školský manažment – riadenie školstva v užšom význame slova je riadenie školy plánovaním, organizáciou, kontrolou, evalváciou a financovaním rôznych oblastí fungovania školy, školského manažmentu“. (Průcha, in. Pavlov, Paško, 1999, s. 7). Manažment je proces, ktorý slúži na dosiahnutie cieľov organizácie prostredníctvom usmerňovania premeny vstupov – zdrojov na požadované výstupy. Aj žiak je účastníkom poskytovania služieb, lebo je účastníkom edukačného procesu. Pre žiakov nie sú dôležité iba výstupy /ukončenie povinnej školskej dochádzky, maturitné vysvedčenie/, ale rovnako dôležité sú procesy, ktoré v škole i mimo nej prebiehajú. (Albert, 2001).

Široký záber kompetencií riadiaceho pedagogického zamestnanca nie je možné rozvíjať a uplatňovať bez efektívnej komunikácie v škole aj mimo nej. Táto zahŕňa nielen komunikáciu smerom k učiteľom, žiakom a rodičom, ale aj smerom k ďalším inštitúciám, odborným pracoviskám, nadriadeným orgánom, verejnosti a pod.

1.1 Základné funkcie v riadení

Komunikácia v riadení školy sa odvíja aj od jednotlivých *funkcií riadiaceho procesu*, medzi ktoré podľa Papulu, in. Hlaváčová (2007) patrí:

- *Plánovanie* zahŕňa v sebe proces stanovovania cieľov a postupov ich dosiahnutia. Plán má obsahovať úlohy organizácie ale aj úlohy jednotlivých organizačných zložiek /napr. školskej jedálne, školského klubu detí, domova mládeže a pod./.

- *Organizovanie* tvorí jednak organizačnú štruktúru, jednak činnosť a úlohy jednotlivých zamestnancov. Organizačná štruktúra vytvára prostredie pre pracovný výkon. Je nástrojom manažmentu /riadenia/, nemá byť samoučelná.
- *Personalistika* – jej úlohou je personálne zabezpečiť riadiace a riadené procesy. Dôraz sa kladie na profesijné a kvalifikačné predpoklady zamestnancov, t.j. vedomosti, schopnosti, získané zručnosti. V tejto činnosti ide o plnenie dvoch základných úloh:
 - zabezpečiť potrebný počet zamestnancov,
 - zosúladiť správanie zamestnancov so strategickými cieľmi organizácie /to predpokladá ich systematické vzdelávanie a primeraná motivácia, resp. odmeňovanie/.

Pedagogickí zamestnanci školy sú zamestnancami vo verejnej službe. V pracovno-právnych vzťahoch a odmeňovaní riaditeľ školy musí postupovať podľa všeobecne záväzných predpisov. (Zákon č. 552/2003 Z.z.).

- *Vedenie* – dobré a efektívne vedenie ľudí je rozhodujúcim predpokladom na realizáciu všetkých ostatných manažérskych funkcií. Vedenie možno definovať ako proces „...ovplyvňovania ľudí, v ktorom sa vedúci s využitím svojej právomoci usiluje o dobrovoľnú, ochotnú účasť podriadených na dosahovanie stanovených skupinových cieľov“ (Hlaváčová, 2007, s.13). Ťažisko efektívneho vedenia ľudí je v schopnosti manažéra motivovať a komunikovať s nimi.
- *Kontrola* ako funkcia riadenia je monitorovaním jednotlivých procesov a v prípade potreby ich korekcia v súlade so stanovenými cieľmi. (Majtán, 2001). Ako píše Búgelová (2005), netreba s kontrolou preháňať. Zamestnanci školy ako aj žiaci si dokážu viac vážiť a oceniť prejavy dôvery a spoľahnutia sa na podriadeného ako neustále kontrolovanie. „ ... častá kontrola pôsobí demotivujúco, brzdí aktivitu a najmä chuť vykonať prácu podľa pokynov.“ (Búgelová, 2005, s. 30). Preto kontrolu používame len tam, kde sme s dôverou neuspeli, najčastejšie u tých žiakov či zamestnancov, ktorí nie sú dostatočne zrelí, nedokážu byť plne zodpovední za svoje konanie, nie sú stotožnení s cieľmi danej skupiny.

Komunikácia sprevádza každú ľudskú aktivitu. Človek žije v sociálnom prostredí a vytvára s inými ľuďmi rôzne sociálne skupiny. Každá sociálna skupina má svoju štruktúru, v ktorej zastáva dôležité miesto jej vodca. Funkcie vodcov podľa Verbovskej (2006) sú nasledovné:

1. Realizuje isté sociálne vzťahy medzi členmi skupiny a integruje ich.
2. Je spravidla stredobodom rozhovoru, prijíma a poskytuje informácie.

3. Vodca plánuje činnosť skupiny, robí v skupine dôležité rozhodnutia.
4. Skupina naň kladie vyššie nároky, žiada od neho väčšiu zodpovednosť.
5. V istých smeroch musí prevyšovať členov skupiny.
6. Jeho názor je smerodajný pri riešení skupinových nezhôd a sporov.
7. Vodca zastupuje skupinu navonok.

Komunikácia je základnou pracovnou a manažérskou zručnosťou, pretože len prostredníctvom komunikácie sa môže uskutočňovať riadenie. Význam komunikácie je v tom, že je prostriedkom, pomocou ktorého sa ľudia v organizáciách spájajú na dosiahnutie spoločného cieľa, zabezpečuje zjednotenie činností organizácie, umožňuje manažérom ovplyvniť jednotlivcov a skupiny, dosahovať efektívne zmeny a tým aj ciele organizácie. (Kuzmišinová, 2004). Zvládnutie niektorých komunikačných situácií v riadiacej činnosti, ktoré uvádza Búgelová (2001), sú základom úspešného manažovania edukačného procesu.

Hodnotenie - ak má mať hodnotenie motivačný účinok, je potrebné vyvarovať sa hodnotenia osoby, hodnotíme len to, čo človek urobil, teda produkt činnosti.

Kontrolovanie - účinná a korektná kontrola je ohlásená, dôsledná, obsahuje konštruktívne zhodnotenia daného stavu, týka sa len predmetu úlohy, nie osoby.

Vedenie porád a plánovanie - pre neefektívne porady je charakteristické: nedostatočná pripravenosť tém, zdĺhavosť porád, dlhé monológy, atď.

Odmeňovanie a sankcionovanie - pre efektívne odmeňovanie a sankcionovanie je dôležitá adresnosť, včasnosť, primeranosť, neopakovateľnosť.

Delegovanie právomocí - účinné delegovanie právomocí predpokladá uvedomiť si a poznať svoje práva a povinnosti, vymedziť mieru právomoci a mieru zodpovednosti, delegovanie právomoci má za cieľ zamestnanca povzbudiť.

Riešenie konfliktov na pracovisku - dôležité je nevyvolávať príčinu na vznik konfliktu, rozlišovať, či ide o konflikt pracovného alebo osobného charakteru, sústrediť sa len na riešenie pracovných sporov.

Zodpovednosť voči podriadeným i nadriadeným - riaditeľ jasne vysvetlí prečo, a na základe akých pohnutí konal tak ako konal a ak urobí chybu, prizná ju.

Zodpovednosť za sociálnu atmosféru na pracovisku - vedúci zamestnanec ako osoba, jeho správanie, konanie sú často preberané členmi pracovnej skupiny.

Reprezentácia pracoviska - ide o nadväzovanie kontaktov s vonkajším prostredím a ich udržiavanie, lojalnosť voči pracovisku a zamestnancom (pozitívne vyjadrenia).

V školách s väčšou participáciou učiteľov na rozhodovaní sa prejavila väčšia ochota k vzájomnej kooperácii, väčšia pedagogická angažovanosť, ovzdušie dôvery medzi učiteľmi a vedením školy a väčšia otvorenosť učiteľov voči inováciám. K najvýznamnejším nástrojom uplatňovania participácie učiteľov na riadení patria pedagogické rady a metodické orgány školy (Obdržálek, 1999).

Komunikačné zručnosti vedúceho pedagogického zamestnanca sú dôležitým predpokladom jeho efektívnej práce. K nej môžu prispieť aj princípy tvorivej komunikácie vedúceho podľa Gibba (in. Obdržálek, 1999):

1. Pochop stanovisko druhého, počúvaj, predstav si seba na mieste podriadeného.
2. Vytváraj priaznivú atmosféru, vyjadruj porozumenie, povzbudzuj, vyslov dôveru, akceptuj človeka, kritizuj jeho konkrétne chyby, motivuj jeho zainteresovanosť.
3. Neponižuj, neobviňuj, nedotýkaj sa sebaúcty podriadeného, nevyhrážaj sa, neurážaj, neukazuj, že ti je spolupracovník protivný alebo že ťa nezaujímá.
4. Pochváľ, vyzdvihuj, prejav záujem, odmeňuj, ver v schopnosti.

Zlepšovanie komunikácie a spolupráce v škole môže vedúci zamestnanec podľa Hlaváčovej (2007) dosiahnuť niektorými zmenami: efektívnejšie viesť pedagogické rady a pracovné porady, podporovať brainstorming, motivovať k pravidelnosti v stretnutiach metodických orgánov, prehľadne usporiadať nástenky, dokumenty, pedagogické materiály, vypracovať dohody o konštruktívnom prístupe k riešeniu problémov, vytvoriť priestor pre sebazvedelávanie kolegov, zamerať sa na získanie asertívnych zručností v komunikácii, naučiť sa byť príkladom, využívať vo väčšej miere zásadu participácie.

1.2 Druhy komunikácie

Medzi základné druhy komunikácie patrí podľa Sedláka (2001) organizačná a interpersonálna komunikácia. V rámci *organizačnej komunikácie* sa informácie prenášajú *formálnou a neformálnou cestou*.

- *Formálna organizačná komunikácia* prebieha podľa určitých pravidiel, vyznačuje sa najmä cieľavedomosťou a zámernosťou. Uplatňuje sa pri osobných rozhovoroch medzi nadriadenými a podriadenými ale predovšetkým v kolektíve zamestnancov na rôznych pracovných podujatiach, akými sú schôdze, porady.
- *Neformálna organizačná komunikácia* je charakteristická tým, že si všetci zamestnanci /riadiaci i podriadení/ medzi sebou vymieňajú názory a stanoviská na riešenie pracovných problémov neformálnou cestou formou monológu, dialógu alebo diskusie v menších skupinkách. Tieto informácie niekedy môžu protirečiť formálne prenášaným informáciám (Sedlák, 2001).

V školskom prostredí môže byť neformálna komunikácia cenným prínosom pre riešenie výchovno-vzdelávacích problémov, nakoľko táto prebieha spontánne a vychádza vždy zo záujmu komunikujúcich o diskutovaný problém.

Za *sociálnu /interpersonálnu/ komunikáciu* považujeme výmenu informácií medzi dvoma alebo viacerými osobami. Podľa Hartmannovej (2005) nie je len informatívnym aktom, ale aj sociálnou interakciou. V procese riadenia školy však je nutné poznať, čo bráni efektívnej komunikácii, aké sú komunikačné bariéry. Tie môžu mať psychologické alebo sociálne príčiny. Medzi psychologické patrí predovšetkým tréma, hanblivosť, utiahnutosť, nedôverčivosť alebo aj nedôvera voči vlastným schopnostiam. K sociálnym radíme uvedomovanie si nerovnovážnej pozície: nadriadený – podriadený, bohatý – chudobný, nejednotný jazyk, náboženské či politické rozdiely. Hartmannová (2005) tieto zábrany delí na interné /obavy z neúspechu, osobné problémy, xenofóbia, úroveň vzdelania, nesympatia, fyzické nepohodlie, nedostatok času/ a externé /nezvyklé prostredie, vyrušovanie, nedostatok technických prostriedkov, vplyvy prostredia a pod./ . Za klasické bariéry sú najčastejšie považované podľa Búgelovej (2005) tieto:

- Priestor – miesto, kde sa komunikácia odohráva.
- Čas sa stáva bariérou vtedy, ak je podávaná informácia už zastaraná, neaktuálna. Ale aj vtedy, ak je monológ hovoriaceho prídlhý.
- Informácia ako bariéra má viacero podôb:

- ak prijímateľ dostáva informácie, ktoré nie je schopný primerane spracovať, ak presahujú jeho aktuálnu informačnú, vedomostnú alebo intelektovú úroveň,
 - ak je prijímateľ vystavovaný nadmernému množstvu poznatkov súčasne, ktoré nedokáže pre seba dostatočne vyselektovať a tým môže odmietnuť podstatné z nich,
 - ak prijímateľ dostáva informácie, ktoré ho neevokujú k aktívnemu načúvaniu, lebo sú mu už známe, prípadne neaktuálne, alebo ak vedomostná kapacita prijímateľa presahuje úroveň odosielateľa,
 - ak odosielateľ poskytuje neúplné informácie, zatajuje podstatné časti.
- Jazyk sa stáva bariérou pri nezvládnutí jazyka na jednej či na oboch stranách, pri sémantickej bariére /neporozumení významu daného slova/, ak sa využívajú slová, ktorým niektorá zo strán nerozumie.

V procese školskej integrácie sa môžu vyskytovať mnohé nedostatky v komunikácii, ktorým je vhodné včas predchádzať plánovaním a vhodnou organizáciou.

2 Legislatívny sprievodca integráciou

V centre pozornosti mnohých základných a stredných škôl je v posledných rokoch možnosť integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Zmeny v edukačnom systéme v prospech integrácie žiakov boli okrem iného podmienené prijatím, prípadne ratifikáciou medzinárodných dokumentov a Ústavou SR, ktorá sa takto premieta do školskej legislatívy. Z druhej strany možnosť integrácie vítajú z rôznych dôvodov aj samotní rodičia a žiaci. Preto je integrované vzdelávanie čoraz častejšie aj v centre záujmu Štátnej školskej inšpekcie.

Každý riadiaci pedagogický zamestnanec, ktorý sa rozhodne pre edukáciu žiakov so zdravotným postihnutím formou integrácie, musí predovšetkým preštudovať množstvo legislatívnych noriem a oboznámiť sa s príslušnou terminológiou.

Integrácia je vzdelávanie všetkých detí, teda aj detí so zdravotným postihnutím a špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežnej škole. Článok 5 Deklarácie práv dieťaťa jasne stanovuje, že dieťaťu, ktoré je telesne, zmyslovo, mentálne alebo sociálne znevýhodnené, musí byť zabezpečená výchova, vzdelávanie a špeciálna starostlivosť v súlade s jeho potrebami. (Schwartzová, 2005). Cieľom integrácie je dosiahnuť najvyšší možný stupeň socializácie, čiže zapojenie do bežného života. Pre úspešnú integráciu je nutné zabezpečiť materiálno-technické, organizačné a personálne podmienky, špeciálne vzdelávacie podmienky so špeciálno-pedagogickou starostlivosťou, s rozsiahlymi poradenskými službami žiakovi, škole a rodine. Nie je to možné bez tolerance, pochopenia, pomoci ostatných žiakov, rodičov a širokého okolia. Podstata integrácie je v osvojení si princípu rešpektovania individuality každého žiaka.

2.1 Základná terminológia

§32 Antidiskriminačného zákona č. 365/2004 Z.z. definuje **školskú integráciu** ako výchovu a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v triedach škôl podľa tohto zákona okrem tried v špeciálnych školách. Rovnaký zákon definuje **integrovaného žiaka** takto: „ ... žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorý bol prijatý do základnej školy alebo strednej školy na základe písomného vyjadrenia

špeciálno-pedagogického poradenstva, po poradenským zariadením vykonaných diagnostických vyšetreniach. Žiak s vývinovými poruchami učenia alebo správania môže byť evidovaný a vykázaný ako integrovaný aj na základe písomného vyjadrenia pedagogicko-psychologickej poradne.“

A kto je **žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami /ďalej ŠVVP/?** V spomínanom zákone v §3 ods. 2 sa uvádza: „Žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je žiak s mentálnym, sluchovým alebo zrakovým postihnutím, žiak zdravotne oslabený a chorý, žiak s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiak s autizmom, žiak s ťažkým mentálnym postihnutím umiestnený v domove sociálnych služieb, žiak s poruchami psychického alebo sociálneho vývinu“. K nim patria aj žiaci **intelektovo nadaní** a poskytuje sa im vzdelanie zodpovedajúce ich individuálnym schopnostiam špeciálnymi formami a metódami zodpovedajúcimi ich potrebám, psychickému stavu, či postihnutiu. Takýto žiak má právo na individuálny prístup vo výchove a vzdelávaní, ktorý rešpektuje jeho schopnosti a zdravotný stav, na vyučovanie pedagógom s odbornou pedagogickou spôsobilosťou, na výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a zdravom prostredí, na úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému a duševnému násiliu.

Je dobré si uvedomiť, že nie každého žiaka, ktorý má problémy v škole, je vhodné integrovať. O integrácii rozhoduje množstvo špecifík zdravotného postihnutia daného žiaka, názory a vyšetrenia odborníkov, postoj školy, vyučujúcich, spolužiakov a rodičov.

Výkonom práv integrovaného žiaka nemôžu byť obmedzené ani práva ostatných účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu.

Zákon 365/2004 Z.z. § 32a (2) uvádza nasledovné **formy školskej integrácie**:

- *Integrácia v špeciálnych triedach*, pri ktorej sa žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vzdelávajú v základnej škole alebo v strednej škole v samostatných triedach. Časť vyučovania sa môže uskutočňovať v triede s ostatnými žiakmi, na vyučovaní sú učitelia oboch tried. Niektoré vyučovacie predmety môže žiak absolvovať mimo špeciálnej triedy.
- *Individuálna integrácia*, pri ktorej sú žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zaraďovaní do tried a výchovných skupín s ostatnými žiakmi školy a sú vzdelávaní podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu /ďalej IVVP/, pričom učebné osnovy a výchovné postupy sú prispôsobené ich potrebám.

Pri integrácii zohráva dôležitú úlohu aj **poradenské zariadenie**, ktoré je oprávnené po odborných vyšetreniach vydávať písomné vyjadrenie poradenského zariadenia pre integráciu. K zariadeniam špeciálno-pedagogického poradenstva patria **Špeciálno-pedagogická poradňa** a **Detské integračné centrum**.

2.2 Prehľad legislatívnych noriem k integrácii v základných a stredných školách

Všetky zákony, vyhlášky, metodické usmernenia, pokyny a pod. týkajúce sa integrácie môže každý riadiaci pedagogický zamestnanec nájsť na webových stránkach: www.education.gov.sk, www.statpedu.sk, www.ssiba.sk, www.minedu.sk.

Je prirodzené, že prax pripravila množstvo otázok, nezrovnalostí, pripomienok zo strany tak riadiacich pedagogických zamestnancov, odborníkov v poradenských zariadeniach ako aj z radov učiteľov, ktorí vzdelávajú žiakov so ŠVVP a snažia sa riešiť ich sťaženú situáciu aj formou integrácie. Preto je nevyhnutné neustále sledovať zmeny, ktoré prinášajú nové nariadenia, či usmernenia v tejto oblasti.

Každý profesionálny tím, ktorý sa rozhodne pre integrované vzdelávanie niektorých žiakov sa musí podrobne oboznámiť s nasledujúcimi dokumentmi:

- **Školský zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl v znení neskorších predpisov**, ktorý definuje integrovaného žiaka so ŠVVP, poukazuje na to, kto vydáva rozhodnutie o prijatí takéhoto žiaka do školy, aké sú povinnosti riaditeľa školy vo vzťahu k integrovanému žiakovi a pod.
- **Vzdelávanie mentálne postihnutých žiakov v špeciálnych triedach ZŠ** – materiál vydaný MŠ SR, č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách 3a ods. 2 vyhlášky MŠ SSR č. 143/1984 Zb. o ZŠ v znení vyhlášky MŠ SR 409/1990 Zb. o zriaďovaní špeciálnych tried. V materiále sú uvedené podmienky pre zriadenie špeciálnych tried v ZŠ s odkazmi na jednotlivé zákony a vyhlášky, dokumentácia, ktorú je potrebné založiť a viesť žiakovi, učebný plán osobitnej školy a pokyny k učebnému plánu a k učebným osnovám.
- **Vyhláška MŠ SR č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách** v znení neskorších predpisov /zmeny sú v 63/2000; 364/2003; 49/2004/, ktorá určuje, že triedy pre žiakov so špecifickými poruchami učenia a správania a špeciálne triedy pre žiakov zmyslovo, telesne

a mentálne postihnutých alebo žiakov s chybami reči v základných školách a špeciálne triedy pre zmyslovo a telesne postihnutých žiakov v stredných školách patria do sústavy špeciálnych škôl.

- **Antidiskriminačný zákon č. 365/2004** – (§32a – 32c riešia integrované vzdelávanie v ZŠ a SŠ). Do pozornosti riadiacich pedagogických zamestnancov chceme uviesť predovšetkým povinnosti rodičov. Antidiskriminačný zákon ukladá rodičovi žiaka povinnosť pravidelne konzultovať problematiku vzdelávania svojho dieťaťa, ktoré je evidované ako integrované, s triednym učiteľom, so školským špeciálnym pedagógom, prípadne so zariadením špeciálno-pedagogického poradenstva. Okrem toho rodič musí byť oboznámený s individuálnym výchovno-vzdelávacím programom žiaka a podpisom potvrdiť súhlas s ním.

- **Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami v bežnej ZŠ** vydané MŠ SR, č. 6164/96 – 153 zo dňa 12. 12. 1996 s platnosťou od 1. 1. 1997. V pokynoch sú uvedené všeobecné zásady hodnotenia a klasifikácie, zásady a postup pri hodnotení učebných výsledkov, súhrnné hodnotenie a pod.

- **Informatívno – metodický materiál k integrácii žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami do ZŠ** vydaný MŠ SR, č. 1437/1999 – 4 s účinnosťou od 1. 9. 1999. Materiál ponúka podmienky a postupy pri integrácii, chronologicky uvádza všetky kroky, ktoré vedú k integrácii počnúc rodičmi žiaka a končiac odbornou-metodickou starostlivosťou o integrovaného žiaka.

- **Úloha školského špeciálneho pedagóga v ZŠ - Informatívno – metodický materiál** vydaný MŠ SR, č. 260/1999 – 44 s účinnosťou od 1. 9. 1999. V materiáli je vysvetlený systém integrovaného vzdelávania, postup pri prijatí zdravotne postihnutého žiaka do bežnej základnej školy a úloha špeciálneho pedagóga, individuálny výchovno-vzdelávací program, spolupráca učiteľa a špeciálneho pedagóga, organizácia práce školského špeciálneho pedagóga vo vyučovacom procese, výchovno-terapeutické úlohy školského špeciálneho pedagóga, jeho spolupráca s rodičmi zdravotne postihnutých žiakov, úloha školského špeciálneho pedagóga pri úprave triedy, hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov zdravotne postihnutého žiaka.

- **Usmernenie k doložkám vysvedčení vydávaných základnými školami**

žiakom s mentálnym postihnutím vzdelávaným v bežných triedach integrovanou formou vydané MŠ SR dňa 8. 12. 2001 č. 641/2000 – 44.

Z názvu dokumentu vyplýva obsah – sú tu formulácie, ktoré sa píšú do doložiek vysvedčení.

Pozn. Od 1. 3. 2006 nastali zmeny v niektorých formuláciách:

V súčasnosti platí:

➤ Do doložky **individuálne integrovanému žiakovi**, teda žiakovi, ktorý postupoval podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu zapíše: **“Žiak postupoval podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu“**.

➤ **Mentálne postihnutým žiakom vzdelávaným integrovanou formou v bežnej triede ZŠ** sa do doložky uvedie:

„Žiak – žiačka bol(a) vzdelávaný(á) podľa variantu A (B,C) špeciálnej základnej školy:“

Žiakovi, ktorý ukončil 9. ročník, ale nemá splnenú povinnú 10 ročnú školskú dochádzku sa okrem toho uvedie:

„Žiak ukončil 9. ročník základnej školy. Nezískal vzdelanie poskytované základnou školou.“

Žiakovi, ktorý ukončil povinnú školskú dochádzku v nižšom ako 9. ročníku, sa uvedie:

„Žiak ukončil vzdelávanie v ročníku základnej školy. Nezískal vzdelanie poskytované základnou školou.“

Pozri str. 4 Pokynov k vyplneniu formulára.

▪ **Pedagogicko – organizačné pokyny /POP/** na školský rok 2003/2004 a na ďalšie príslušné školské roky. V *POP na školský rok 2007/2008 s účinnosťou od 1. septembra 2007 predovšetkým bod 2.1.1* je venovaný školskej integrácii žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

▪ **Výchovno-vzdelávací program žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na ZŠ pre** telesne, mentálne, zrakovo, sluchovo postihnutých žiakov a pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou. *Schválilo MŠ SR 317/97 153 zo dňa 4. 9. 1997 s platnosťou od 1. 9. 1997.* V týchto programoch je stručná charakteristika žiaka s jednotlivými špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, odporúčania pre postup

učiteľa vo výchovno-vzdelávacom procese, vzor pre individuálny výchovno-vzdelávací program.

- **Metodický pokyn k zavedeniu profesie asistenta učiteľa pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v predškolských zariadeniach, v základných školách a v špeciálnych základných školách vydaný MŠ SR dňa 6. 12. 2003 - č. 184/2003–095 s účinnosťou od 1.januára 2004.** Pokyn uvádza kedy a za akých okolností sa môže ustanoviť asistent učiteľa a základné pracovné povinnosti asistenta učiteľa.

- **Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov ZŠ pre telesne, sluchovo, zrakovu postihnutých, žiakov s chybami reči a nehovoriacich schválilo MŠ SR dňa 8. októbra 1997 pod číslom 348/97 s platnosťou od 1. 9. 1997.** Je to dodatok k Metodickým pokynom na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných škôl s prihliadnutím na vymenovaných žiakov v názve pokynu.

- **Metodické pokyny k výchove a vzdelávaniu žiakov s vývinovými poruchami učenia v ZŠ a SŠ schválené MŠ SR dňa 31.8.2004 č. CD-2004-12003/23597-1:095 s platnosťou od 2. 9. 2004.** Tieto pokyny vymedzujú základné pojmy, hovoria o prijatí žiaka s VPU ako integrovaného žiaka do ZŠ a SŠ, o organizácii výchovy a vzdelávania v špeciálnej triede pre žiakov s VPU a o individuálnej integrácii žiakov s VPU v ZŠ a SŠ, o dokumentácii žiaka, popisujú individuálny vzdelávací program, informujú na základe akých pokynov sa hodnotí a klasifikuje žiak s VPU a pod.

Pozn. Záznam o evidencii individuálne integrovaného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej a strednej škole je od 1. 3. 2006 zrušený podľa Pokynov k vyplneniu formulára str. 3, evidencia sa uvedie v Zápisnici, časť E.

- **Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov s vývinovými poruchami učenia v základných a stredných školách schválené** tamtiež. Ich predmetom sú podrobnosti k hodnoteniu a klasifikácii žiakov s vývinovými poruchami učenia.

- **Žiak s poruchami správania v ZŠ a SŠ – Metodicko-informatívny materiál schválený MŠ SR dňa 31. augusta 2004 pod číslom CD-12004/23602-1:095 s platnosťou od 2. 9. 2004.** Tento metodický materiál definuje najčastejšie poruchy správania, jednotlivé typy, informuje o problémoch a prejavoch žiakov s poruchami správania v procese vzdelávania a formuluje odporúčania pre prácu s týmito žiakmi. Súčasťou je aj vzor individuálneho

výchovno-vzdelávacieho programu žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

▪ **Metodické usmernenie č. 3/2006 – R k realizácii školskej integrácie žiakov so ŠVVP v ZŠ a SŠ z 24. 1. 2006 a s účinnosťou od 10. 2. 2006.**

Podľa tohto usmernenia postupujú ZŠ, ŠŠ a poradenské zariadenia, ktoré zabezpečujú školskú integráciu. Toto usmernenie konkretizuje príslušné ustanovenia školského zákona, článok 2 hovorí o integrovanom žiakovi, článok 3 pojednáva o prijatí integrovaného žiaka do školy, článok 4 o vzdelávaní žiakov podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu a maturitnej skúške.

▪ **Smernica č. 11/2006 – R z 25. 5. 2006 /o špecializovaných triedach/ ktorou sa mení a dopĺňa smernica Ministerstva školstva SSR z 5. júla 1985 č. 7496/1985-20 o základnej škole v znení smernice Ministerstva školstva, mládeže a telesnej výchovy SSR z 28. augusta 1989 č. 8119/1989-20 a smernice Ministerstva školstva SR z 13. júla 2000 č. 1074/2000-41 s platnosťou od 1. 1. 2007.** Táto smernica upravuje počty žiakov v triedach pre prospechovo oneskorených žiakov, podmienky zriaďovania špecializovaných tried na škole.

*Poznámka: Túto smernicu uvádzam preto, že vzdelávanie prospechovo oneskorených žiakov v špecializovanej triede je jednou z možností, ako predísť počiatočným školským problémom týchto žiakov, avšak zaradenie žiaka do špecializovanej triedy **nie je integráciou žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami!***

▪ **Metodický materiál k integrácii vydaný Štátnou školskou inšpekciou a aktualizovaný 30. 8. 2006.** V materiále sú zadefinované základné pojmy súvisiace s integráciou, výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v špeciálnej triede materskej školy a formou individuálnej integrácie. Individuálna integrácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej škole, výchova a vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v špeciálnych triedach ZŠ, výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v špeciálnej triede strednej školy a formou individuálnej integrácie.

▪ **Informačno-metodický materiál k prijímaniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do stredných škôl schválený MŠ SR dňa 5. 9. 2000 pod č.**

- **Metodický pokyn na hodnotenie a klasifikáciu žiakov a ukončovanie prípravy žiakov v odborných učilištiach** *schválený MŠ SR dňa 18. 8. 2004 pod č. CD-2004-12005/23601-1:095 s účinnosťou od 1. septembra 2004.*
- **Informácia k zaradovaniu žiaka so ŠVVP do skupiny pre potreby maturitných skúšok** – vychádza z časti V. prílohy vyhláške MŠ SR č. 510/2004 Z.z. v znení vyhlášky č. 379/2005 Z.z. a vyhlášky MŠ SR 482/2006 Z.z. Upravuje podmienky pre žiakov so ŠVVP, podľa ktorých môže takýto žiak maturovať na príslušnej strednej škole ak ho evidujú ako individuálne integrovaného žiaka so ŠVVP.
- **Metodické pokyny k výchove a vzdelávaniu žiakov s autizmom, Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov s autizmom** *schválené MŠ SR dňa 10. novembra 2004 pod č. CD-2004-15173/30667-1:095 s platnosťou od 15. novembra 2004.* Tieto pokyny v čl. 1 vymedzujú základné pojmy detského autizmu, školskej integrácie. Čl. 2 hovorí o výchove a vzdelávaní detí s autizmom v MŠ a špeciálnej MŠ. Čl. 3 o výchove a vzdelávaní v ZŠ a SŠ vrátane špeciálnych škôl, uvádza osobitosti prijímania, štúdia a ukončovania vzdelávania na stredných školách a praktickej škole, organizácii vyučovania, pedagogickej dokumentácii, individuálnom vzdelávacom programe, personálnom zabezpečení. Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu vysvetľujú základné zásady, formy a špecifiká hodnotenia a klasifikácie.
- **Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do špeciálnej materskej školy, do materskej školy, do základnej školy a do strednej školy (na individuálnu integráciu, do špeciálnej triedy).** *(Návrh schválilo Ministerstvo školstva SR dňa 1. marca 2006).* Tento Návrh na prijatie nahrádza pôvodný Návrh na zaradenie – preradenie... vedený ako tlačivo ŠEVT 49 282 0, číslo ostalo to isté. Pri prijatí žiaka s autizmom na individuálnu integráciu do ZŠ alebo SŠ od vstúpenia do platnosti tohto Návrhu sa upravuje aj dokumentácia tohto žiaka, pozri bod 2 Pokynov na vyplnenie formulára.
- **Pokyny na vyplnenie formulára Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.** *Návrh schválilo Ministerstvo školstva SR dňa 1. marca 2006.*

V pokynoch sa uvádza, že Návrh na prijatie je súčasťou dokumentácie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Sú tam vysvetlené dôležité fakty a pojmy, kedy sa používa, kto zodpovedá za jeho vyplnenie a nutnosť uvádzania meno osoby, ktorá údaje zapísala a dátum zápisu. Súčasťou pedagogickej dokumentácie je aj triedny výkaz s odpisom vysvedčenia, v bode 7 sa nachádza formulácia pre zápis do triedneho výkazu aj do doložky vysvedčenia. Bod 10 uvádza, ktoré formuláre a usmernenia sa rušia vstúpením do platnosti tohto formulára. Pôvodne vyplnené tlačivá žiakov sa nenahrádzajú týmto Návrhom na prijatie. Pokyny na vyplnenie prinášajú konkrétne vysvetlenia k jednotlivým častiam Návrhu na prijatie...

▪ **Metodický pokyn na riešenie metodického riadenia výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálno-výchovnými potrebami** vydaný MŠ SR dňa 11. júla 2002 pod číslom 816/2002-4 s účinnosťou od 1. júla 2002. V pokyne je uvedené, kto je žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zároveň uvádza, že krajský úrad poskytuje pre školy a školské zariadenia vo svojej územnej pôsobnosti metodickú a poradenskú činnosť v oblasti výchovy a vzdelávania, distribúciu smerníc, metodických pokynov, usmernení a ďalších materiálov súvisiacich s výchovou a vzdelávaním týchto žiakov.

Do kategórie integrovaných žiakov patria aj intelektovo nadané deti. Ich vzdelávanie riešia POP pre školský rok 2006/2007. Pre intelektovo nadané deti s platnosťou od 1. 9. 2005 MŠ SR schválilo:

- **Metodické pokyny na zaraďovanie deti do špeciálnych výchovno-vzdelávacích programov pre intelektovo nadaných žiakov** pod č. CD-2005-19376/26377-1:091
- **Informačno-metodický materiál k organizácii výchovy a vzdelávania integrovaných intelektovo nadaných žiakov v 1. – 4. ročníku ZŠ** pod č. CD-2005-19375/26373-1:091
- **Výchovno-vzdelávací program žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej škole – program pre intelektovo nadaného žiaka** pod č. CD-2005-19373/26374-1:091

Do pozornosti riadiacich pedagogických zamestnancov dávame predovšetkým Metodický materiál k integrácii vydaný Štátnou školskou inšpekciou z roku 2006. V tomto dokumente sú

zhrnuté všetky dostupné informácie k realizácii a priebehu integrácie detí a žiakov v materských školách, základných a stredných školách. Okrem toho aktuálne informácie k integrácii prinášajú každoročne Pedagogicko-organizačné pokyny.

3 Komunikácia v školskom manažmente v prospech integrácie

Nie je už ničím výnimočným, že v základných školách, často však aj v stredných školách sa vyskytujú problémy s neúspešnými žiakmi, s ktorými si učitelia nevedia poradiť bežnými prostriedkami edukačného procesu. Negatívne hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov týchto žiakov neprináša takmer žiaden efekt, žiakov to demotivuje a učiteľom v pedagogickej praxi neprináša pocit uspokojenia. Tu prichádza na rad zmena prístupu, redukcia učiva, hľadanie iných /nie bežných/ výchovno-vzdelávacích prostriedkov, ktoré by mali byť obsahom pravidelných zasadnutí metodických združení /MZ/ alebo predmetových komisií /PK/ na škole. Tie po dôkladnej analýze problémových oblastí predkladajú návrhy na zmeny v pláne práce MZ a PK, ktoré sa premietajú do plánu práce školy. Aj preto sa kladie veľký dôraz na voľbu vedúcich metodických orgánov, nakoľko nie každý pedagogický zamestnanec dokáže delegované kompetencie efektívne využiť a následne zúročiť. Prvoradou v oblasti komunikácie riadiacich pedagogických zamestnancov v prospech integrácie preto považujeme

▪ **komunikáciu s metodickými orgánmi školy.**

Je nevyhnutné prerokovať aktuálne problémy predovšetkým v metodických orgánoch školy, ktorých činnosť by mala pružne reagovať na vyskytujúce sa ťažkosti. Na zasadnutia metodických orgánov je vhodné prizývať školského špeciálneho pedagóga, či výchovného poradcu, ktorý môže ozrejmiť vyučujúcim hranice ich možností pri edukácii žiakov so ŠVVP. Po spoločnej dohode sa kompetencie zodpovedných *triednych učiteľov* prenášajú do oblasti *komunikácie s rodičmi problémových žiakov*. Túto oblasť nesmieme podceňovať, nakoľko len dostatočne pripravený rodič dokáže prijať naše návrhy a odporúčania, ktoré v konečnom dôsledku povedú k integrácii jeho dieťaťa.

Ako sme uviedli v predchádzajúcich riadkoch, pri práci so žiakmi so ŠVVP je nevyhnutná spolupráca so školským špeciálnym pedagógom, v prípade, ak na škole takáto funkcia nie je zriadená, je potrebné aktívne spolupracovať s výchovným poradcom, ktorý sprostredkuje spoločné stretnutie učiteľov a odborníkov. Dobre informovaní učitelia sa dokážu aj dobre orientovať v preukázateľných problémoch žiakov, dokážu ich včas pomocou podrobnej pedagogickej diagnostiky identifikovať a takto sprístupniť aj včasné intervencie. Preto v mene úspešnej integrácie považujeme za nevyhnutnú

- **komunikáciu so školským špeciálnym pedagógom, prípadne s odborným poradenským zariadením (PPP, ŠPP, DIC) v závislosti od ťažkostí žiaka.**

Iba premyslená a plánovaná činnosť vedenia školy môže viesť k dobrej kooperácii školy s tímom odborných pracovníkov, ktorí zo zákona participujú do značnej miery na integrácii žiakov v bežnej škole. Takáto spolupráca je zvyčajne súčasťou plánu práce školy, nakoľko pri výskyte akýchkoľvek ťažkostí je najpodstatnejšou zložkou včasná intervencia odborníkov do výchovného procesu v rodine ako aj edukačného procesu v školskom prostredí.

Pre rodičov žiakov so ŠVVP nie je vždy ľahké sa správne rozhodnúť. Učiteľia sú často bezradní v komunikácii s rodičmi, ktorí často vnímajú návrhy a odporúčania učiteľa ako útok na ich deti, na ich rodičovskú schopnosť vychovávať. Málo informácií, neochota počúvať, nedôvera v školské prostredie vedú niekedy rodičov k tomu, že odmietajú akékoľvek pokusy zo strany triedneho učiteľa o osobné stretnutia, vyhýbajú sa triednym aktívom. Tu je na mieste zo strany vedenia školy byť pripravený vstúpiť do viaznucej komunikácie s rodinou naplánovaným stretnutím s rodičmi žiaka za osobnej účasti triedneho učiteľa, prípadne výchovného poradcu.

- **Komunikácia s rodičmi žiaka** v pripravenom pokojnom prostredí, s vhodne pripravenými argumentmi, s ponúkanou premyslenou pomocou zo strany školy, môže viesť k odstráneniu, alebo aspoň zmierneniu komunikačných bariér zo strany rodičov. Participácia rodiny alebo zákonného zástupcu na integrácii žiaka vedie k uľahčeniu jej procesu. Ak získame ich dôveru, ak rodičom ukážeme, že škola na čele s jej vedením má záujem na tom, aby sme ich dieťaťu uľahčili učenie, získame partnera, ktorý bude vždy nápomocný a prístupný na spoluprácu. Rodičia sú najdôležitejším článkom pri integrácii žiaka, nakoľko ich súhlas na integráciu je rozhodujúci. Rodič dáva súhlas na psychologické a špeciálno-pedagogické vyšetrenie, následne po prerokovaní individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu s triednym učiteľom a špeciálnym pedagógom dáva súhlas na integráciu svojho dieťaťa. Zároveň sa zaväzuje participovať na integrácii svojou aktívnou účasťou pri príprave žiaka na vyučovanie, pri pravidelnej návšteve odborného pracoviska, ak si to vyžaduje jeho stav dieťaťa tak, ako to ukladá spomínaný antidiskriminačný zákon. Pravidelná a dlhodobá starostlivosť všetkých zainteresovaných o žiaka so ŠVVP vedie k zmierneniu a následne často aj k eliminácii jeho školských problémov.

Okrem toho rodič potrebuje byť vždy informovaný. Aj keď sa nám to často tak nejaví, privíta rôzne písomné výzvy, upozornenia, odporúčania, ktoré si nerušene môže prečítať na nástenných novinách vo vestibule školy alebo ich nájde v žiackej knižke svojho dieťaťa. Všetky takto ponúkané informácie musia spĺňať zásady stručnosti a jasnosti dostupnej pre širokú verejnosť. Odborný jazyk tu nemá miesto. Rodiča to odrádza, neláka ho lúštiť jemu cudzie slová, ktorým aj tak nerozumie. Príklad na odporúčania pre rodičov žiakov so špecifickými poruchami učenia uvádzame v prílohe A.

Za veľmi dôležitý považujeme citlivý prístup riadiacich pedagogických zamestnancov školy k rodičom neintegrovaných žiakov. Pretože aj

- **komunikácia s ostatnými rodičmi** môže nemalou mierou prispieť k úspešnému integračnému procesu. Ak sa škola rozhodne integrovať, v prvom rade by mala zabezpečiť informovanosť všetkých rodičov o takejto možnosti, ktorú škola ponúka. Príhovor riaditeľa školy na celoškolskom stretnutí rodičov nemusí byť tou najvhodnejšou formou. Pripraviť rodičov na to, že ich dieťa môže navštevovať školu spolu so žiakmi s postihnutím, nie je vždy ľahké. Ale ak si ich manažment školy získa na svoju stranu, ak ich presvedčí o vhodnosti spoločného vzdelávania, ak im ponúkne pozitívnu stránku takejto kooperácie, potom môže počítať aj s pomocou a podporou Rady školy v procese integrácie. Otvorená komunikácia, spoločné hľadanie riešení, spoločné aktivity žiakov školy môžu vhodnou formou prispieť k stieraniu rozdielnych názorov, predsudkov, či obáv z integrácie v škole. Informovanosť rodičov pomocou letáčikov, reklamy, rôznych odporúčaní, ktorú sme spomínali v predchádzajúcich riadkoch aj v tomto prípade môže byť veľmi nápomocná.

Pre úspešnú integráciu je nutné zabezpečiť materiálno-technické, organizačné a personálne podmienky, špeciálne vzdelávacie podmienky so špeciálno-pedagogickou starostlivosťou, s rozsiahlou poradenskou službou žiakovi, škole a rodine. Nie je to možné bez tolerancie, pochopenia, pomoci ostatných žiakov a širokého okolia. Podstata integrácie je v osvojení si princípu rešpektovania individuality každého žiaka. A to by malo byť cieľom každej integrujúcej školy.

Nevyhnutnou súčasťou procesu komunikácie v prospech integrácie v bežnej škole je

- **komunikácia s pedagogickými zamestnancami školy.**

Integračný proces nie je možné realizovať v škole bez spolupráce celého učiteľského kolektívu. Triedny učiteľ síce zodpovedá za integráciu žiaka v triede, za jeho bezproblémové

prijatie v kolektíve spolužiakov, za vypracovanie individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, za prípravu bezpečného facilitujúceho prostredia, avšak iba za spoluúčasti kolegov ako aj vedenia školy dokáže žiakovi so ŠVVP zabezpečiť aj pokojné a vzhľadom k jeho postihnutiu aj vhodné školské prostredie.

Komunikácia s pedagogickými zamestnancami je nevyhnutná aj pri výbere vhodného učiteľa pre integráciu konkrétneho žiaka. Nie každý z radov učiteľov dokáže bez predsudkov prijať takéhoto žiaka vo svojej triede, pripraviť mu vhodné podmienky pre edukáciu tak, aby sa v kolektíve triedy cítil bezpečne. Je vhodné sa s prípadným kandidátom pripraviť na osobný rozhovor a prebrať s ním klady a zápory integrovaného vzdelávania v jeho triede. Každý učiteľ by mal mať právo sám sa rozhodnúť, či sa cíti byť dostatočne pripravený pre zmeny, ktoré ho čakajú vo vzťahu k vlastnej učiteľskej práci, k riadeniu žiackeho kolektívu, vo vzťahu k rodičom žiaka ale aj vo vzťahu ku ostatným kolegom, vyučujúcim v jeho triede. Integrácia pre bežného učiteľa predstavuje množstvo výziev a očakávaní, ktoré mu môžu priniesť z jeho pohľadu také skúsenosti, na ktoré nemusí byť pripravený. Integrácia „pod nátlakom“ sa prenáša do každodenného života vyučujúceho, jeho žiakov a v konečnom dôsledku nie je efektívna.

Každý žiak školy má právo na rovnaký prístup, na rovnaké podmienky pre svoj rozvoj, preto je vhodné na pedagogických poradách zo strany vedenia školy oboznámiť všetkých učiteľov, vychovávateľov, asistentov učiteľa so špecifikami, ktoré prináša dané postihnutie, či narušenie žiaka, aby nedochádzalo zbytočne ku konfliktom mimo jeho triedy. Predovšetkým sa to týka žiakov vzdelávaných na druhom stupni ZŠ a na strednej škole. Prax prináša nemálo prípadov, kedy sa od integrácie dištancujú učitelia, ktorých sa integrácia konkrétneho žiaka zdanlivo netýka. Vychádzajú z poznatku, že ak v správe z psychologického alebo špeciálno-pedagogického vyšetrenia nie je priamy odkaz na individuálny prístup alebo vypracovanie individuálneho vzdelávacieho plánu v danom predmete, potom sa prístup na vyučovaní tohto predmetu k žiakovi nemusí meniť.

Každé postihnutie či narušenie prináša dieťaťu nielen ťažkosti v učení ale predovšetkým napätie a psychickú labilitu, ktorá mu bráni vyrovnávať sa s bežnými situáciami v škole. Ak má žiak trpiaci dyslexiou v odporúčaní odborníkom postupovať podľa IVP v predmete slovenský jazyk, potom je na mieste otázka, ako sa môže bez pomoci iných učiteľov orientovať s porozumením v texte na hodinách matematiky, zemepisu, dejepisu...

Z tohto hľadiska pokladáme za nevyhnutné, aby každý riadiaci pedagogický zamestnanec dokázal viesť efektívnu

- **komunikáciu so školským špeciálnym pedagógom.** Iba dobre informovaný riadiaci pedagogický zamestnanec dokáže pochopiť potreby a nevyhnutné kroky, ktoré má zo zákona realizovať v prospech úspešnej integrácie. Takto môže byť nápomocný pri riešení rôznych problémov školy vyplývajúcich z integrácie, dokáže zabezpečiť metodickú pomoc, učebné pomôcky pre vyučujúcich i žiakov, zapracovať do plánu práce školy finančnú dotáciu pre nákup kompenzačných pomôcok, naplánovať prijatie asistenta učiteľa a pod. Ak má školský špeciálny pedagóg podporu a dôveru vedenia školy, ten má väčšie šance skoordinať komunikáciu so všetkými vyučujúcimi. Efektívne vedenie ľudí v procese integrácie prináša jej efektívne výsledky.

Školský špeciálny pedagóg je aj poradným článkom pri monitorovaní efektívnosti integrácie v škole. Jeho odbornosť netreba vnímať ako konkurenciu, ale naopak, ako pomoc pri skvalitňovaní školskej edukácie v procese integrácie. Ak takáto možnosť na škole nie je, je na mieste zabezpečiť informovanosť učiteľov formou cyklického vzdelávania, či odborných seminárov k vybranej téme. V ich prospech svedčia aj mnohé nedorozumenia vyplývajúce z neznalosti odbornej terminológie používanej v správach z psychologických či špeciálno-pedagogických vyšetrení. Zoznam najčastejšie používaných skratiek a odbornej terminológie v nich uvádzame v prílohe B.

- **Komunikácia s nadriadenými orgánmi, zriaďovateľom** je ďalším nevyhnutným článkom v procese integrácie žiakov v bežnej škole. Aj pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2007/2008 odporúčajú riadiacim pedagogickým zamestnancom škôl vo väčšej miere uplatňovať možnosť obracať sa na odborných zamestnancov krajských školských úradov v oblasti poskytovania informácií najmä v oblasti integrovanej výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. (POP na šk. rok 2007/2008). Ďalšie odporúčanie sa týka efektívnejšej spolupráce s odbornými zamestnancami obecných školských úradov vo veciach odborných činností a poradenstva výchovno-vyučovacieho procesu. Iba efektívnou komunikáciou sa môžeme vyhnúť istým nedorozumeniam, predísť zmeškaniu termínov a pod.

4 Koordinovaný postup pri integrácii v škole

V tejto kapitole sa budeme bližšie venovať jednotlivým krokom, ktoré predchádzajú úspešnej integrácii žiaka so ŠVVP v základnej alebo strednej škole. Žiak s postihnutím má právo na rovnaké možnosti a impulzy ako ostatní žiaci. Integrácia v škole nie je samoučelný proces, vyžaduje prípravu, koordinovaný postup všetkých zainteresovaných. Pri integrácii sa zdraví učia žiť s postihnutými.

Postup riaditeľa školy pri integrácii:

- Koná na základe **pisomnej žiadosti rodičov**, alebo zákonného zástupcu žiaka, na základe **dôkladného odborného vyšetrenia a písomného vyjadrenia poradenského zariadenia**.
- **Zoznami sa s diagnózou žiaka**, a jej následkami a vplyvom na edukáciu, **oboznami s ňou zamestnancov školy** (v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom alebo poradenským zariadením).
- **Zodpovedá za kompletne vyplnenie Návrhu na prijatie** (spolu s triednym učiteľom).
- **Prerokuje návrh** na individuálnu integráciu s pedagogickými zamestnancami školy, ktorí budú žiaka vzdelávať a vychovávať, prípadne s ďalšími prizvanými osobami.
- Pri prijímaní do špeciálnej triedy zriadi **odbornú komisiu**, je jej predsedom.
- Prerokuje návrh **v pedagogickej rade školy**.
- Ešte **pred prijatím zabezpečí** personálne, priestorové a materiálno – technické **podmienky** potrebné pre integráciu.
- **Rozhoduje o prijatí** žiaka do školy, **vydáva rozhodnutie o prijatí**.
- Snaží sa, **aby v jednej triede** základnej alebo strednej školy **boli maximálne traja individuálne integrovaní žiaci** a aby celkový počet žiakov nedosahoval maximum.
- Zodpovedá za to, aby bol v špeciálnej triede maximálny počet žiakov v súlade s vyhláškou o špeciálnych školách.

4.1 Postup pri individuálnej integrácii

Každý triedny učiteľ, vyučujúci jednotlivých predmetov na škole má v náplni práce systematicky sledovať vývin žiakov a zmeny v ich správaní. Ak nastanú u žiaka zmeny, ktoré sa odrazia na jeho výchovno-vzdelávacích výsledkoch dlhodobo, nedajú sa korigovať bežnými pedagogickými postupmi, je potrebné tieto konzultovať s výchovným poradcom školy, prípadne so školským špeciálnym pedagógom. Títo zamestnanci školy **zabezpečujú odborné psychologické alebo špeciálno-pedagogické vyšetrenie so súhlasom rodičov** alebo zákonného zástupcu žiaka a ďalej sa postupuje na základe príslušných záverov.

Aby sa žiak mohol stať individuálne integrovaným, musia jeho **rodičia predložiť riaditeľovi školy písomnú žiadosť o prijatie žiaka do školy ako individuálne integrovaného.**

Triedny učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom, ktorý žiaka vyšetřil a s rodičom vyplní **formulár Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP do školy ...** /formulár možno získať v ŠEVT-e pod č. 49 282 0/. Pre žiaka s autizmom sa vyplňuje iný formulár /ŠEVT 49 282 1/. Návrh na prijatie **obsahuje všetky časti dokumentácie žiaka** so ŠVVP okrem pedagogickej dokumentácie, ktorú majú všetci žiaci rovnakú.

Podľa §32b ods.1 zákona 29/1984Zb. v znení neskorších predpisov **žiak, ktorý má byť integrovaný, sa musí zaevidovať v špeciálno-pedagogickej poradni alebo v detskom integračnom centre** (žiak s vývinovými poruchami učenia alebo správania sa môže zaevidovať v pedagogicko-psychologickej poradni). Toto **zariadenie** mu po vykonaných diagnostických vyšetreniach **vydá písomné vyjadrenie k integrácii**, vpíše ho do formulára Návrh na prijatie. Písomné vyjadrenie k integrácii žiaka môžu vydávať len poradenské zariadenia zaradené do siete škôl a školských zariadení. Túto právomoc nemá lekár, školský špeciálny pedagóg alebo školský či klinický psychológ!

Riaditeľ ZŠ alebo SŠ oboznámi zamestnancov s diagnózou žiaka, s jej vplyvom na výchovu a vzdelávanie, s perspektívou pre budúcnosť. Pri individuálnej integrácii **nezriaďuje odbornú komisiu, ale prijatie prerokuje s prizvanými osobami** /napr. zástupcom riaditeľa, vedúcim vychovávateľom, školským špeciálnym pedagógom, školským psychológom, triednym učiteľom, výchovným poradcom, zástupcom rady školy, rodičom/ a následne **v pedagogickej rade školy**. O prijatí žiaka do školy však vždy **rozhodne riaditeľ**, vydá

rozhodnutie o prijatí, ale len vtedy, ak sú už vopred **splnené všetky materiálno-technické a odbornopersonálne podmienky** /podľa §32 b školského zákona/.

Poznámka: Ak sa má stať žiak integrovaný počas školskej dochádzky, riaditeľ školy nevydá nové rozhodnutie.

Ak boli na škole **integrovaní žiaci pred 1. 3. 2006, ich dokumentácia sa nemení**, na začiatku vyplnený formulár sa nenahrádza novým.

Po rozhodnutí o prijatí žiaka triedny učiteľ /v spolupráci s ďalšími vyučujúcimi a špeciálnym pedagógom/ **vypracuje individuálny výchovno-vzdelávací program /IVVP/** žiaka ako súčasť povinnej dokumentácie. IVVP je nutné vypracovať aj v tom prípade, ak žiakovi nie je nutné upraviť obsah vzdelávania. Ako vzor môžu poslúžiť výchovno-vzdelávacie programy žiakov so ŠVVP schválené MŠ SR, ktoré sme uviedli v druhej kapitole. IVVP môže triedny učiteľ počas školského roka priebežne dopĺňať v závislosti od zmien, ktoré prinesie reedukácia žiaka, nákup kompenzačných pomôcok, efektívne postupy, ktoré neboli doposiaľ naplánované. Pre učiteľov sú záväzné učebné osnovy. V rámci osnov však môže urobiť nevyhnutné úpravy. Za výsledky práce zodpovedá riaditeľ školy. Individuálny výchovno-vzdelávací program môže obsahovať aj učivo, ktoré je v náplni osnov v nižších ročníkoch. (Zelinková, 2001). Odporúčanú štruktúru individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu s popisom jednotlivých položiek uvádzam v prílohe C. Nie je možné vypracovať „univerzálny program“, cieľom každého IVVP je zabezpečiť optimálne podmienky výchovy a vzdelávania tak, aby žiak podľa možností na primeranej úrovni zvládol požiadavky učebných osnov príslušného ročníka školy. Riaditeľ školy pritom zodpovedá a v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom alebo zariadením špeciálno-pedagogického poradenstva zabezpečuje, aby u integrovaných žiakov neprichádzalo k bezdôvodnému znižovaniu požiadaviek a aby nároky kladené na žiaka boli v súlade s jeho možnosťami.

Ak žiak nemôže postupovať podľa učebných osnov určitého ročníka alebo potrebuje iné úpravy, súčasťou IVVP bude **Úprava učebných osnov** konkrétneho predmetu a **vypracuje ho vyučujúci v súčinnosti so špeciálnym pedagógom ako poradie krokov pri preberaní učiva – individuálny vzdelávací plán /IVP/**.

Pre individuálnu integráciu sa hodia žiaci s:

- mentálnym postihnutím ľahkého stupňa,
- s ľahkou mozgovou dysfunkciou, ADD, ADHD,

- telesným postihnutím – stredného a ťažkého stupňa,
- so zdravotným oslabením a dlhodobo chorých,
- so zrakovým postihnutím – stredný a ťažký stupeň – dolná hranica,
- so sluchovým postihnutím - nedoslýchavých, nepočujúcich,
- so špecifickými poruchami učenia s dvojročnou výukovou retardáciou.

Pri hodnotení alebo klasifikácii prospechu a správania integrovaného žiaka sa prihliada na možnosti vyplývajúce z jeho diagnózy. *Integrovaný žiak má právo na individuálny prístup, ale nemôžu byť obmedzené práva ostatných žiakov, zákonný zástupca spolupracuje a napomáha pri integrácii, ako aj príslušní zamestnanci školy sú oboznámení s diagnózou integrovaného žiaka.*

4.2 Postup pri integrácii do špeciálnej triedy

V špeciálnej triede sa vzdelávajú **žiaci** so ŠVVP väčšinou **s rovnakým druhom postihnutia**, ktorých **nemožno** pre ich postihnutie, či poruchu **vyučovať** v triedach základnej alebo strednej školy **spolu s ostatnými žiakmi**.

Postup pri prijatí žiaka do špeciálnej triedy **je rovnaký ako pri prijímaní žiaka do špeciálnej triedy**: žiak musí mať **písomnú žiadosť rodičov**, vyplnený **formulár Návrh na prijatie žiaka s písomným vyjadrením poradenského zariadenia k integrácii**.

Zriadenie odbornej komisie – na rozdiel od individuálnej integrácie riaditeľ školy zriaďuje odbornú komisiu, ktorej členmi sú špeciálny pedagóg, psychológ a ďalší odborníci /lekár, zástupca poradenského zariadenia,.../. Predsedom odbornej komisie je vždy riaditeľ školy.

Pred rozhodnutím o prijatí žiaka do špeciálnej triedy ZŠ ho **možno zaradiť** na návrh odbornej komisie **na diagnostický pobyt v triede**, ktorú by mal navštevovať.

Ak je **žiak riadne zapísaný do danej školy** a má byť **počas školskej dochádzky prijatý** do špeciálnej triedy, **riaditeľ školy nové rozhodnutie o prijatí nevydáva**.

Pre žiaka špeciálnej triedy sa individuálny výchovno-vzdelávací program nevypracúva!

V špeciálnej triede by mal vyučovať **špeciálny pedagóg**. Požiadavka splnenia podmienok odbornej a pedagogickej spôsobilosti sa vzťahuje aj na vychovávateľa školského

klubu detí. Žiaci sa vyučujú podľa **učebných plánov a učebných osnov pre špeciálnu školu** príslušného typu.

Pre takýto typ integrácie je dôležité, že **výchovno-vzdelávaciu činnosť** v určitých vyučovacích predmetoch **môže špeciálna trieda organizovať v spolupráci s triedami v paralelnom ročníku tejto školy**. Okrem toho je vhodné, ak žiaci zo špeciálnej triedy sa zúčastňujú rôznych mimo vyučovacích podujatí spoločne so žiakmi celej školy /cvičenia v prírode, dni venované primárnej prevencii drogových závislostí a pod./, čo prináša obojstranné obohatenie rovesníkov, výchovu k tolerancii a akceptácii inakosti..

Prijímanie žiakov a ich vzdelávanie v špeciálnych triedach sa uskutočňuje v súlade s **vyhláškou MŠ SR č. 212/1991 Zb. o špeciálnych školách** v znení neskorších predpisov. Podrobnosti o integrácii v špeciálnych triedach možno získať už v spomínaných zákonoch, metodických usmerneniach, pokynoch na vyplnenie formulára Návrh na prijatie žiaka a v POP na školský rok 2006/2007.

Pre integráciu v špeciálnej triede je vhodné sa rozhodnúť, ak je na škole dostatočný počet žiakov v príslušnom /alebo blízkom ročníku/:

- s ľahkou mozgovou dysfunkciou, prípadne ADD, ADHD,
- so špecifickými poruchami učenia,
- so špecifickými poruchami správania a
- s narušenou komunikačnou schopnosťou.

Zámerne sme vynechali žiakov s mentálnym postihnutím, nakoľko ich vzdelávanie sa podľa platnej legislatívy a skúseností z praxe neodporúča, ak nemáme dostatočné personálne a organizačné zabezpečenie ich vzdelávania. Zvlášť nie vtedy, ak sa v blízkosti ZŠ nachádza špeciálna základná škola.

Majme vždy na pamäti: keď je žiak integrovaný v ZŠ, ale nemá vytvorené podmienky, v budúcnosti môže byť segregovaný v dospelosti!!! Preto by sme mali integrovať, ale s rozumom!

Nakoniec uvádzame **povinnosti riaditeľa školy pri integrácii**:

- Vydať rozhodnutie o prijatí žiaka do školy (pred prijatím žiaka z inej školy je potrebné získať všetky dostupné informácie, odborné správy, vyšetrenia a odporúčania; pred samotným

vydaním rozhodnutia je vhodnejšie navrhnúť zákonnému zástupcovi diagnostický pobyt žiaka).

- Oboznámiť vyučujúcich s problémami žiaka.
- Rozpracovať problematiku integrovaných žiakov v pláne práce školy.
- Podpisom zobrať na vedomie vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program žiaka.
- Vytvoriť všetky podmienky na úspešnú integráciu.
- Ak je to možné, vytvoriť v škole miesto špeciálneho pedagóga.
- Rozoberať problematiku integrovaných žiakov na pracovných poradách.
- Zabezpečiť metodické usmernenie učiteľov.
- Zabezpečiť spoluprácu s poradenským zariadením.
- Zabezpečiť metodické pokyny, školské predpisy, nákup odbornej literatúry do školskej knižnice.
- Pri hospitáciách sa zameriavať aj na činnosť učiteľov s integrovaným žiakom.
- Zabezpečiť, aby boli na integrovaného žiaka kladené primerané požiadavky a bezdôvodne sa neznižovali nároky na jeho prácu.
- Kontrolovať dokumentáciu.

Napriek koordinovanému postupu pri integrácii žiakov so ŠVVP v základnej alebo strednej škole každý riadiaci pedagogický zamestnanec by mal mať na pamäti, že **riaditeľ za realizáciu a priebeh integrácie zodpovedá!** V spolupráci so školským špeciálnym pedagógom alebo zariadením špeciálno-pedagogického poradenstva /ŠPP, DIC/ zabezpečuje:

- pred prijatím žiaka vytvorí podmienky na integrované vzdelávanie,
- úpravu triedy a školy,
- vybavenie kompenzačnými pomôckami /zabezpečí ich dostupnosť, vhodné priestory, miesto na uskladnenie/,
- oboznámi príslušných zamestnancov školy s dôsledkami a možným vplyvom diagnózy integrovaného žiaka na výchovno-vzdelávací proces,
- zaistí, aby u integrovaných žiakov neprichádzalo k bezdôvodnému znižovaniu požiadaviek,

- dohliada, aby sa pri hodnotení alebo klasifikácii prospechu a správania prihliadalo na samotné možnosti žiaka vyplývajúce z jeho diagnózy.

Nami ponúkaný spracovaný materiál nemusí byť konečný. Je na všetkých zainteresovaných, aby sa priebežne informovali a sledovali vývin legislatívy ako aj pohľad na integráciu zo strany odborníkov, nakoľko prístupy k integrácii sa môžu meniť v dôsledku nových výskumov či zistení, skúseností riadiacich pedagogických zamestnancov ale aj pripomienok bežnej učiteľskej verejnosti. Je vhodné, ak na škole je tzv. koordinátor integrácie, ktorý môže prevziať istú garanciu nad dodržaním všetkých zákonov, nariadení, pokynov a usmernení pri integrácii žiaka v bežnej základnej škole. Môže ním byť školský špeciálny pedagóg, výchovný poradca alebo aj iný zodpovedný učiteľ. To znamená aj prenos kompetencií a dôveru zo strany riadiaceho pedagogického zamestnanca, ktorými sa však nezbujuje vlastnej zodpovednosti za priebeh integrácie v škole.

Záver

V práci sme sa snažili ponúknuť riadiacim pedagogickým zamestnancom určitý návod ako viesť efektívnu komunikáciu v prospech úspešnej integrácie v základnej alebo strednej škole. Naším zámerom bolo venovať sa predovšetkým faktu, že integrácia nie je vecou jedného alebo dvoch ľudí, že vyžaduje dôslednú prípravu po odbornej, organizačnej, materiálno-technickej ale aj personálnej stránke. Zmyslom integrácie nie je zaťažiť triedneho učiteľa množstvom práce, ktorú, aj keď je odborníkom v danej oblasti, nemôže sám zvládnuť. Jej zmyslom je rovnaký, humánný, individuálny prístup ku všetkým žiakom, rozvoj ich osobnosti a tvorivých schopností tak, aby nepociťovali žiadne rozdiely medzi sebou, aby všetci vnímali školu ako zdroj poznania ale aj zábavy a poučenia.

Pre riadiacich pedagogických zamestnancov sa nám z praxe ponúka niekoľko odporúčaní:

- plánovane sa zamerať na kvalitnú pedagogickú diagnostiku žiakov /ak máme na škole „problematických“ žiakov, je potrebné venovať zvýšenú pozornosť ich pedagogickej diagnostike/,
- zamerať sa na vhodný výber kandidátov na miesta vedúcich metodických orgánov školy, do plánu práce metodických orgánov školy zapracovať riešenie edukácie žiakov vhodných na integráciu,
- v komunikácii s rodičmi sa dobre pripraviť na rozhovor, nenechať sa zaskočiť ich postojom, rešpektovať však ich názor,
- rodičom ponúknuť premyslenú koncepciu pomoci,
- zaujímať sa o problémy učiteľov pri edukácii žiakov so ŠVVP, podporovať neformálnu diskusiu v tejto oblasti,
- citlivo pristupovať k výberu triednych učiteľov integrovaných žiakov,
- dôraz klásť na vhodné ocenenie práce učiteľov, vychovávateľov, vymedziť jasné pravidlá ich hodnotenia,
- motivovať vyučujúcich k ďalšiemu vzdelávaniu, plán vzdelávania v oblasti integrácie zapracovať do plánu práce školy,

- podporovať vznik metodického združenia zameraného na výchovu a vzdelávanie integrovaných žiakov,
- spolupracovať s odborníkmi /špeciálny pedagóg, školský psychológ a pod./, prejavíť im dostatok dôvery a udržiavať s nimi neustálu komunikáciu,
- nevzdávať sa zodpovednosti za priebeh a organizáciu integračného procesu na škole.

Podľa slov Schwartzovej (2005), efektívna integrácia vyžaduje spoluprácu tímu ľudí, pochopenie jej podstaty a zmenu filozofie školy, ktorá by sa mala premietnuť aj do dlhodobého plánovania školy, tvorby jej strategických cieľov. Veríme, že takto ponímaná koncepcia školy sa podpíše pod nárast jej kvality.

Dúfame, že naša záverečná práca pomôže riadiacim pedagogickým zamestnancom kladne reagovať na špeciálne potreby žiakov a postupne dôjde k takým zmenám v prístupoch, ktoré budú podporovať:

- aktívnu účasť všetkých žiakov na vzdelávaní,
- spoločné stanovenie cieľov všetkých účastníkov edukácie,
- spojenie školy s praxou,
- potrebu neustálej spätnej väzby, hodnotenia, sebareflexie,
- oporu žiakom zo strany vyučujúcich a riaditeľa.

Zoznam bibliografických odkazov

ALBERT, A. 2001. Manažérstvo kvality školy. Dunajská Streda: Lilium Aurum. ISBN 80-8062-098-9

BÚGELOVÁ, Tatjana. 2005. Riaditeľ, učiteľ, rodič a ako si spríjemniť komunikáciu. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-373-X

COVEY, R. Stephen. 1994. 7 návyku vudčích osobností pro úspěšný a harmonický život. Praha: Pragma. ISBN 80 – 85213-41-9

HARTMANNOVÁ, Eva – PETRUFOVÁ, Mária. 2005. Spoločenská komunikácia pre 2. ročník obchodných akadémií. Bratislava: SPN. ISBN 80-10-00448-0

HLAVÁČOVÁ, Zdenka. 2007. Význam interpersonálnej komunikácie pri riadení školy (Záverečná práca PVPZ). Prešov: Metodicko-pedagogické centrum.

KUZMIŠINOVÁ, Viera. 2004. Personálny manažment pre učiteľské špecializácie. Tretie vydanie. Prešov: Prešovská univerzita. ISBN 80-8068-268-2

MAJTÁN, M. a kol. 2001. Manažment. Bratislava: Ekonóm

Metodické pokyny k integrácii [online]: [29. jún 2006]. Dostupné na www.minedu.sk/RS/SVaV/MPaU/MPaUSVaV.htm

OBDRŽÁLEK, Zdeněk et al. 1999. Riadenie školstva v Slovenskej republike. Bratislava:

PAVLOV, Ivan – PAŠKO. 1999. Manažment orgánov mikroriadenia školy. Prešov: Metodické centrum.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. 1995. Pedagogický slovník. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4

SEDLÁK, Mikuláš. 2001. Manažment. 2. prepracované vydanie. Bratislava: Edícia Ekonómia. ISBN 80-89047-18-1

SCHWARTZOVÁ, Eva. 2005. Praktický pomocník pri každodennej práci riaditeľa. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-394-2

SCHWARZOVÁ, Eva. 2001. Individuálny vzdelávací program. Prešov: MPC

TUREK, Ivan. 2003. Kľúčové kompetencie. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-301-2

VERBOVSKÁ, Jarmila. 2006. Vybrané problémy aplikovanej sociálnej psychológie. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum. ISBN 80-8045-427-2

Výchovno-vzdelávacie programy pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na základnej škole [online]: [29. jún 2006]. www.statpedu.sk/integracia

Výchovno-vzdelávacie programy pre intelektovo nadaných žiakov [online]: [29. jún 2006]. www.vudpap.sk

ZELINKOVÁ, Olga. 2001. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha: Portál. ISBN 80-7178-544-X

Príloha A

Odporúčania pre rodičov detí s poruchou čítania

- Vytvoriť atmosféru rodinnej pohody, pocit bezpečia a vedomie, že Vaše dieťa má oporu a pochopenie u svojich najbližších, aj napriek neúspechom v škole.
- Netrestať, ani neponižovať svoje dieťa pre prípadné neúspechy, či zlé známky.
- V maximálne možnej miere pomôcť dieťaťu tým, že pravidelne navštevujete špeciálneho pedagóga a doporučené postupy nápravy porúch čítania realizujete denne aj niekoľko mesiacov. Vhodné sú krátke, ale častejšie cvičenia.
- Pri príprave na vyučovanie pomôžte dieťaťu pochopiť a zvládnuť učivo, napr. spoločným čítaním, predčítaním alebo rozhovorom o ilustráciách pri čítanom texte.
- Motivujte svoje dieťa a pochváľte ho za dobre vykonanú prácu, aktivitu a každý pokrok, ktorý dosiahne.
- Naučte dieťa riešiť problémy s rozvahou, bez zlosti a agresivity, a to najmä trpezlivým a tolerantným prístupom.
- Spolupracujte s vyučujúcimi dieťaťa a hľadajte spolu s ním možnosti na prekonanie problémov.

Príloha B

PRAVIDLÁ PRE PRÁCU SO ŽIAKMI S PORUCHAMI UČENIA

1. Nezabúdajme veľkú pozornosť venovať **m o t i v á c i i** - vzbudzuje u žiakov chuť, záujem a aktivitu. Motiváciu volíme tak, aby bola prítiažlivá pre žiakov s poruchou čítania.
2. Výber nápravných techník prekonzultujeme s odborníkom – špeciálnym pedagógom, prispôbíme ich tak **i n d i v i d u a l i t e** žiaka, meníme a dopĺňame metodické postupy, pri edukácii zapájame čo najviac zmyslov žiaka a využívame širokú škálu rozmanitých pomôcok.
3. Úlohy, ktoré na žiaka kladieme, musia byť **p r i m e r a n é** jeho možnostiam. Vychádzame vždy z aktuálneho stavu čitateľských zručností a návykov a postupne zvyšujeme náročnosť.
4. Nešetříme **p o c h v a l o u a p o v z b u d e n í m** za každý aj malý úspech žiaka, takto povzbudzujeme jeho nedostatočnú sebadôveru. Najväčšou hnacou silou pre ďalšiu aktivitu žiaka je **z á ž i t o k ú s p e c h u**. Poverujeme takéhoto žiaka úlohami, o ktorých vieme, že ich dobre zvládne /pravda, s istou dávkou námahy a snaženia/.
5. Tolerujeme pomalšie tempo žiaka a nepresnosti vo výkonoch, spôsobené spravidla špecifickosťou CNS. Prejavujeme mu **p o c h o p e n i e a t r p e z l i v o s ť** /pedagógovia, spolužiaci, rodičia/.
6. Náviku problémových oblastí pri náprave porúch čítania sa venujeme denne – vyžaduje si **d l h o d o b ú a s y s t e m a t i c k ú** prácu.

Príloha C

ODPORÚČANIA pre učiteľov žiakov so špecifickými poruchami učenia

- Rešpektujeme závery a odporúčania psychologického a špeciálno-pedagogického vyšetrenia. Spolupracujeme s poradenským zariadením a rodičmi žiaka.
- Postupy práce, spôsob hodnotenia žiaka konzultujeme s poradenským, prípadne školským špeciálnym pedagógom.
- Chápavým prístupom a snahou pomáhať žiakovi si získajme rodiča pre vzájomnú spoluprácu v snahe čo najviac pomôcť žiakovi.
- Vytvárame príjemnú a priateľskú atmosféru medzi žiakmi v triede, ktorí akceptujú svojho spolužiaka s prípadnými problémami v učení a sú ochotní mu poradiť a pomôcť.
- Nepreťažujeme žiaka čítaním neprimeraného textu, čo do náročnosti i množstva. Redukujeme rozsah čítaného textu v porovnaní s ostatnými žiakmi v triede, príp. pracujeme s čítacími tabuľkami a pracovnými listami počas vyučovania i počas domácej prípravy žiaka.
- Oceňujeme každú snahu a úspech žiaka pri vykonávaní úloh a iných aktivít.
- Pri písomnom preverovaní vedomostí pomáhame žiakovi s prečítaním zadania, alebo si preverujeme, či úlohu rozumie.
- Vo výchovno-vzdelávacom procese dodržiavame tieto **zásady**:
 - pravidelnú kontrolu a pomoc žiakovi zabezpečíme, ak bude sedieť vpredu,
 - na splnenie úloh mu poskytujeme viac času ako ostatným žiakom,
 - úlohu pridelujeme v menších krokoch, po každom kroku žiaka kontrolujeme,
 - dávame jasné a stručné pokyny, používame pokojný hlas,
 - ak žiak prestáva byť koncentrovaný, použijeme dohovorený signál /dotyk ruky, jemné poklopkanie po lavici a pod./,
 - ak žiak trpí ADD alebo ADHD, vyhneme sa pocitu, že nás hnevá úmyselne, žiak totiž nedokáže ovládať svoje správanie,
 - karhanie, tresty a opakované nedostatočné prinášajú stres a pôsobia demotivujúco - nie sú cestou k zlepšeniu výkonu žiaka.

Príloha D

NAJČASTEJŠIE POUŽÍVANÉ SKRATKY A ODBORNÁ TERMINOLÓGIA v správach zo psychologických a špeciálno-pedagogických vyšetrení.

OA - osobná anamnéza

RA – rodinná anamnéza

FV – fyzický vek

CNS – centrálny nervový systém

ĽMD – ľahká mozgová dysfunkcia

ADHD – porucha pozornosti spojená
s hyperaktivitou

MV – mentálny vek

MDZ – mierna duševná zaostalosť

MR 1. st. – mentálna retardácia 1. stupňa

MR 2. st. – mentálna retardácia 2. stupňa

MR 3. st. – mentálna retardácia 3. stupňa

ŠZŠ – špeciálna základná škola

ADD – porucha pozornosti

DMO - detská mozgová obrna

EPI - epilepsia

DG - diagnóza

dif. DG – diferenciálna diagnóza

ABNORMALITA – zvláštnosť, nepravidelnosť, nezvyčajnosť, odchýlka od obvyklého javu

ABÚLIA – nerozhodnosť, nedostatok vôle, strata niektorých vôľových vlastností

ADAPTABILITA - prispôsobivosť, schopnosť jedinca prispôbiť sa prostrediu

ADAPTÁCIA – všeobecná vlastnosť jedincov prispôbiť sa v správaní, vnímaní, myslení a postojoch

ADEKVÁTNY – primeraný, zodpovedajúci

ADJUSTÁCIA – schopnosť jedinca prispôbiť sa spoločenskému prostrediu

AFÁZIA – porucha tvorby a porozumenia reči

AFEKTIVITA – schopnosť reagovať prostredníctvom citov a emócií

AGRAFIA – chorobná strata schopnosti písať pri zachovanej inteligencii a neporušenej hybnosti ruky

AGRAMATIZMUS – neschopnosť tvoriť a spájať slová, skloňovať, časovať, spájať slová do viet

AKALKÚLIA – úplná neschopnosť počítať, príčinou je poškodenie kôry dominantnej hemisféry

AKCELERÁCIA – zrýchlenie, urýchlenie rastu, telesného vývinu a biologického zrenia, tiež rozumových schopností

AKUSTICKÝ – sluchový, zvukový

AKÚTNY – prudko prebiehajúci, neodkladný, okamžitý, naliehavý

ALÁLIA – neschopnosť hovoriť, vyslovovať jednotlivé hlásky, príčinou býva zanedbanosť, organické a funkčné poruchy motorickej koordinácie hovoridiel

AMNÉZIA – neschopnosť reprodukovať pamäťový materiál

ANALÝZA – rozbor, členenie predmetov na jednotlivé prvky, časti

ANAMNÉZA – diagnostická metóda, prostredníctvom ktorej sú zhromažďované údaje a okolnosti o jedincovi

ANOMÁLIA – nepravidelnosť, výnimočnosť, odchýlka od pravidla

ANTISOCIÁLNY – nepriateľský, škodiaci spoločnosti správaním, ktoré sa vymyká bežným normám

ANXIETA – úzkosť, nedefinovateľný strach

APATIA – pokles, úplné vymiznutie citového záujmu o okolie

ASERTIVITA – zdravé presadenie sa, sebaotvorenie, sebaaprejavenie

ASTHENICKÝ – útlý, kostrovo a svalovo telesne slabší

ATRIBÚCIA – prisudzovanie, pripisovanie

AUTIZMUS – uzavretie sa do seba, sociálna izolácia, egocentrické nerealistické myslenie, snenie

AUDITÍVNA PERCEPCIA – sluchové vnímanie

AVERZIA – odpor, nechúť a tendencia vyhnúť sa niečomu nepríjemnému

BALBUTIES – zajakavosť

BILINGVIZMUS – dvojjazyčnosť

BRADYPSYCHIZMUS – spomalené myslenie

CASULUS SOCIALIS – „sociálny prípad“

DEMENCIA – získané chorobné oslabenie rozumových schopností, označovaná tiež ako úpadok inteligencie najskôr po druhom roku života

DEPISTÁŽ – orientačná diagnostická metóda k vytypovaniu osôb, ktoré je potrebné ďalej špeciálne vyšetriť

DEPRESIA – duševný stav charakterizovaný pocitmi smútku, sklesnutosti, vnútorného napätia

DEBILITA – ľahký stupeň /1. st. / rozumového zaostávania

DEPRIVÁCIA – ochudobnenie, nedostatok

DOMINANTNÝ – prevládajúci

DETERMINÁCIA – určenie podstatných znakov určitého javu, jeho odlíšenie od iných javov

DEVIÁCIA – vybočenie, odklonenie, odchýlka

DYZARTRIA – sťažená artikulácia, výslovnosť pri zachovanej tvorbe reči

DYSFUNKCIA – porucha prirodzeného priebehu organickej či psychickej funkcie

DYSGNÓZIA – porucha poznávacích funkcií, neschopnosť spájať vnímané predstavy

DYSGRAFIA – špecifická porucha učenia (porucha písania, neschopnosť napodobniť písané tvary písmen)

DYSORTOGRAFIA – špecifická porucha učenia (neschopnosť uplatniť naučené pravopisné zákonitosti v diktátoch – písanom texte)

DYSLEXIA – špecifická porucha učenia (prejavuje sa problémami pri učení sa čítať so zachovanou inteligenciou)

DYSKALKÚLIA – špecifická porucha učenia (vývojovo znížená schopnosť utvárania matematických predstáv, numerácie, operácie s číslom)

DYSPRAXIA – čiastočná porucha hybnosti (znížená schopnosť praktickej koordinácie pohybov, orientácie v priestore)

DYSLÁLIA – neschopnosť správne vyslovovať niektoré hlásky

ENURESIS NOCTURNA – nočné pomočovanie

ENURESIS DIURNA – denné pomočovanie

ELEKTÍVNY – výberový

ELEKTÍVNY MUTIZMUS – „výberová“ neschopnosť hovoriť (len pri niektorých osobách, situáciách...)

ECHOLÁLIA – chorobné mimovoľné mechanické napodobňovanie počutých slov

ERETICKÝ – dráždivý

ETIOLÓGIA – príčiny porúch, chorôb

ETOPÉD – profesionálne označenie špeciálneho pedagóga so špecializáciou na poruchy správania

EXTROVERZIA – povahová otvorenosť

FLUKTUUJÚCI – kolísavý, nestály

FÓBIA – chorobný strach

FRUSTRÁCIA – zmarenie dosiahnutého cieľa

GRAFOMOTORIKA – súbor psychických činností, ktoré jedinec vykonáva pri písaní a ktorá nie je len záležitosťou pohybov rúk, ale celej psychiky

HEREDITA – dedičnosť

HYPERKINETICKÝ – vykonávajúci nedobrovoľné pohyby, nadmerne pohyblivý

HYPOKINETICKÝ – znížene pohyblivý, pomalý

JUVENILNÝ – nedospelý, mladistvý

IDIOCIA – ťažký stupeň rozumového zaostávania /3. st./

IMBECILITA – stredný stupeň rozumového zaostávania /2.st./

INTROVERZIA – povahová uzavretosť

KINESTETICKÝ – umožňujúci uvedomiť si polohu pohybových orgánov v priestore

KOGNITÍVNY – poznávací, tiež vnímajúci, hodnotiaci, vzťahujúci sa k poznávacím procesom

LABILITA – nevyváženosť, nestálosť

LOGOPÉDIA – odvetvie špeciálnej pedagogiky, ktorá sa zaoberá edukáciou detí s poruchami reči

MUTIZMUS – strata reči, onemenie

MULTIFAKTORIÁLNY – z mnohých, viacerých činiteľov

NEGATIVIZMUS – vzdorovanie, odmietanie

NEURÉZA – funkčná nervová choroba (neschopnosť prispôbiť sa prostrediu)

OBSEDANTNÝ – nutkavý, vtieravý, posadnutý

OLIGOFRÉNIA – slabomyseľnosť, dedičná porucha intelektu
ONYCHOPHAGIA – ohryzávanie nechťov
ORGANICKÝ – týkajúci sa satelových orgánov, prirodzený, živý
PAVOUR NOCTURNUS – nočný des
PERSEVERÁCIA – vtieravá, utkvelá predstava
PIKNICKÝ – tučný, so sklonom k tučnote
PRAEMATURITAS – predčasné narodenie, zrenie
PERCEPCIA – vnímanie
PODPRAHOVÝ – vzťahujúci sa k veľmi nízkym podnetom, ktoré sú vnímané ale nie sú uvedomované (napr. čuch)
PROZÓDIA – spoločné označenie pre melódiu, prestávky, dôraz a ďalšie stránky reči
PROGNÓZA – predpoveď
PROGRESIA – vzostupný trend, postup, vzrast
PSEUDODEBILITA – nepravá debilita, zníženie rozumových schopností vplyvom sociálnej zanedbanosti
PSEUDODYSGRAFIA – nepravá dysgrafia (porucha písania v rámci MR)
PSEUDODYSORTOGRAFIA – nepravá dysortografia (porucha pravopisu v rámci MR)
PSEUDODYSLEXIA – nepravá dyslexia (porucha čítania pri MR)
PSEUDODYSKALKÚLIA – nepravá dyskalkúlia (porucha matematických schopností v rámci MR)
PSYCHOMOTORIKA – súhrn pohybových prejavov človeka, jeho voľné i mimovoľné pohybové činnosti vrátane gestikulácie, mimiky atď.
PSYCHOPÉDIA – špeciálno-pedagogická disciplína zaoberajúca jedincami s mentálnym postihnutím
RECEPCIA – prevzatie, príjem podnetov, informácie zmyslových orgánom
REEDUKÁCIA – prevýchova, snaha pomocou pedagogických metód rozvinúť nevyvinuté schopnosti
REGRESIA – ústup, úpadok
ROTACIZMUS – chybná výslovnosť hlásky „r“
SEKUNDÁRNY – druhý, druhotný
SÉMANTIKA – disciplína zaoberajúca sa zmyslom a významom slov

SENZOMOTORIKA – súbor schopností a zručností prejavujúcich sa v činnostiach, ktoré sú založené na spojení zmyslového vnímania a pohybov

SIGMATIZMUS – porucha výslovnosti sykaviek

SOMATOTYP – typ telesných charakteristík človeka

SPAZMUS – krč, krčovitý sťah

STEREOTÝPIE – chorobné opakovanie tých istých pohybov, slov, viet v dôsledku psychickej poruchy

STRES – psychická záťaž

SUBMISÍVNY – poddajný, ovplyvniteľný

SURDOPÉD – špeciálny pedagóg zameraný na prácu s ľuďmi so sluchovým postihnutím

TENZIA – nepríjemný pocit vnútorného napätia

TETIZMUS – takmer nezrozumiteľná reč, porucha výslovnosti, pri ktorej postihnutý všetky spoluhlásky vyslovuje ako „t“ alebo ich vynecháva

TIK - nutkavý pohyb napodobňujúci pohyb účelový

TYFLOPÉDIA – veda o výchove a vzdelávaní detí so zrakovým postihnutím

TORPÍDNY – ochabnutý, necitlivý, strpnutý

VARIABILITA – premenlivosť, kolísavosť

VIZUOMOTORICKÁ KOORDINÁCIA – zrakovo-pohybová súhra

VIZUÁLNA PERCEPCIA – zrakové vnímanie

Poznámka: Materiál bol upravený podľa spracovaného materiálu autoriek I. Vičková a E. Fáberová z PPP a CVPP v Kežmarku.

Príloha E

Návrh individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu pre žiaka so špecifickou poruchou učenia

Meno a priezvisko žiaka:

Dátum narodenia:

Trieda:

Rok školskej dochádzky:

Škola:

Základné údaje o žiakovi, podstatné pre riešenie problému: (Môžeme tu uviesť iba najzákladnejšie údaje, ktoré môžu byť veľmi dôležité pri hľadaní optimálneho spôsobu práce s dieťaťom. Pri reedukácii je nutné vedieť, kedy sa problémy objavili. Iný bude psychický stav u žiakov, ktoré majú poruchu učenia už niekoľko rokov a zažili veľa sklamaní, neveria si, iný zas u detí, kde ťažkosti nie sú výrazné. Môžeme tu uviesť aj poznámku o záujmoch žiaka, ktoré môžu byť vedúcim motívom k vyhľadávaniu kníh s obľúbenou tematikou, k rozhovorom so žiakom a pod.)

Základné údaje vyplývajúce z vyšetrenia v PPP: (Vodné je zapísať najzávažnejšie údaje, pričom celú správu z vyšetrení je potrebné priložiť k IVVP).

Pedagogická diagnóza žiaka: (Tento bod je najdôležitejším pre učiteľa, ktorý vypracuje IVVP. Je vhodné sa jej podrobne venovať tak, aby sme v nej zachytili všetky informácie, ktoré o žiakovi môžeme získať v oblasti jeho učebných schopností, manuálnych zručností, jeho osobnosti a pod.).

Konkrétne úlohy v jednotlivých predmetoch: (Veľmi tu záleží na skúsenostiach a znalostiach učiteľa. Za dostačujúce sa môžu považovať napríklad odporúčané cvičenia od špeciálnych pedagógov v rámci samostatnej práce na hodinách SJ – rozvíjanie sluchovej percepcie, analýzy a syntézy, utvrdzovanie tvrdých a mäkkých slabík, rozvíjanie uvedomovania dlhých a krátkych slabík, rozvíjanie grafomotoriky

a pod. Zoznam jednotlivých oblastí je orientačný, pre integrovaného žiaka vyberáme len tie z nich, ktoré sa hodia konkrétne na jeho diagnózu a učebné problémy).

- Sluchová a zraková diferenciacia
- Percepcia sluchová, zraková
- Grafomotorika
- Slovenský jazyk – gramatika
- Písanie
- Čítanie
- Cudzí jazyk
- Matematika
- Ostatné predmety

Pomôcky: (Zoznam pomôcok môže byť v priebehu školského roka doplňovaný).

Krátkodobé ciele: (Krátkodobé ciele by mali odpovedať na otázku, čo by sa žiak mal naučiť v najbližšej dobe, aké očakávam výsledky, ako budem žiaka aktivizovať v tej ktorej oblasti, napr. úlohy typu: opakovanie veľkých písmen, vyvodenie násobilky, zážitok z úspechu,...).

Dlhodobé ciele: (Uvádzame, čo by sa žiak mal naučiť v danom ročníku. Je na učiteľovi, ktorý pozná učebné osnovy a tiež aj úskalia výučby, zloženie triedy).

Spôsob hodnotenia a klasifikácie: (Tento bod je dôležité uviesť u žiakov na 2. stupni. Napr. učiteľ cudzieho jazyka, ktorý vyučuje vo viacerých triedach, môže ľahko zabudnúť pri ústnom oznámení na postihnuté dieťa. Ak podpíše IVVP a má jeho kópiu, nevyklučuje to zabudnutie, ale je to menej pravdepodobné. Ale aj pri ostatných žiakoch je vhodné vpísať vhodnú formu klasifikácie, či hodnotenia – bude prevažne ústne, slovné, s úľavou, vyučujúci budú využívať pochvalu a povzbudenie; súhrnné hodnotenie na polrok a na záver školského roka bude vyjadrené číselne; apod.)

Organizácia starostlivosti: (Je často dôležité, aby žiak navštevoval reedukáciu v ŠPP, prípadne PPP. Ak má škola špeciálneho pedagóga, takýto žiak bude mať reedukáciu u neho.)

Požadovaná čiastka na pomôcky a výplatu odborníkom, ktorí budú so žiakom pracovať: (Požiadavkou konkrétnej čiastky získa riaditeľ školy informáciu o finančnom zabezpečení starostlivosti vo všetkých triedach školy. Tak môže zvážiť, aké pomôcky môže nakúpiť a využívať vo viacerých triedach a či je možné zamestnať odborníka – školského špeciálneho pedagóga.)

Spolupráca s rodičmi (podiel rodičov na integrácii žiaka): (Právo rodičov rozhodovať o dieťati je potrebné rešpektovať aj vtedy, keď sme presvedčení, že tým dieťaťu škodí. Na druhej strane niektorí rodičia poznajú svoje dieťa veľmi dobre, dokážu vystihnúť jeho problémy a sú schopní pomôcť pri ich riešení. Rodič, ktorý sa spolupodieľa na tvorbe IVVP, má skôr pocit zodpovednosti za splnenú úlohu, ktorú si sám navrhol, než za úlohu, ktorá mu bola pridelená zo strany školy.)

Podiel postihnutého žiaka: (Podiel postihnutého žiaka na vypracovaní programu – hlavne, ak je žiak na 2. stupni alebo na SŠ, - je výborným prostriedkom na jeho získanie pre spoluprácu. Ak je žiak spoluzodpovedný za výsledky svojej práce, pracuje lepšie. Lepšie plní úlohy, ktoré si sám určí, než tie, ktoré sme mu ho nadiktovali.)

Informácie ďalším učiteľom: (Sú nevyhnutné v súvislosti so spôsobom klasifikácie a hodnotenia, ale tiež pre lepšie pochopenie daného problému žiaka, ktorý môže mať ťažkosti aj v ostatných predmetoch.)

Prípadné lekárske vyšetrenia: (Ak je to nutné, je vhodné požiadať rodičov, aby zaistili lekárske vyšetrenia svojho dieťaťa).

Kontrola: (Kontrola plnenia programu nie je skúškou pre učiteľa, či zostavil program dobre. Ukazuje, či je možné v začatom smere pokračovať, alebo je nutné hľadať iný spôsob práce).

Podpisy: Riaditeľ školy:

Triedny učiteľ:

Rodičia:

Učiteľ podieľajúci sa na reedukácii (školský špeciálny pedagóg):

Poznámky:

Názov : Efektívna komunikácia -
cesta k úspešnej školskej integrácii

Autor : Mgr. Teřana Ustohalová

Recenzent : PhDr. Jarmila Verbovská

Jazyková úprava : Mgr. Elena Cinová

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum Bratislava,
alokované pracovisko Prešov

Za vydanie zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD., riaditeľ MPC AP Prešov

Tlač : Rokus s.r.o., Sabinovská 55, Prešov

Náklad : 300 ks

Rok vydania : 2008

1. vydanie

ISBN 978-80-8045-524-8

Nepredajné!

Určené pre vzdelávacie potreby pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení SR.